

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 26.10.2004
KOM(2004) 711 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

EL energiaalgatuse edasise arendamise ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide energiasfääri rajamise korra kohta

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

EL energiaalgatuse edasise arendamise ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide energiafondi rajamise korra kohta

1. SISSEJUHATUS

Energia on otsustav tegur kogu inimtegevuse seisukohalt ning juurdepääs tänapäevastele energiateenustele on sotsiaalse ja majandusliku arengu eelduseks. Siiski ei ole tänapäeva maailmas juurdepääs energiale ühesugune ega jaotus õiglane.

Samal ajal kui OECD riikides, kus tarbitakse 70% kogu energiast, on vähenenud energiakriisidest tulenenud kahjustused, on arengumaad üha kaitsetumad. Arengumaad sõltuvad märksa enam imporditavast naftast ning nad kasutavad seda kaks korda rohkem majandustoodangu ühe mõõtühiku kohta. Lisaks on energiahinna kõikumisel suurem mõju nende majandusele nende haavatava finantsstruktuuri tõttu. Lisaks piirduvad nendes maades juurdepääs tänapäevastele energiateenustele linnade ja tööstuskeskustega. Piiratud juurdepääs kvaliteetsele ja usaldusväärsele energiateenusele on tugevaks takistuseks vaeste riikide majandus- ja sotsiaalsele arengule. Lisaks mõjutavad traditsioonilistest energiaallikatest tulenev õhusaaste ning tänapäevaste energiaseadmete madalad standardid eelkõige vaesemate elanikkonnakihtide tervist.

Tunnistades energiale juurdepääsu parandamise tähtsust vaeste riikide jaoks, algatas EL säästva arengu tippkohtumisel „Euroopa Liidu energiaalgatus vaesuse likvideerimiseks ja säästvaks arenguks” (EUEI). Selle eesmärk on kaasa aidata millenniumi arengueesmärkide saavutamisele vaestele riikidele osutatavate adekvaatsete, taskukohaste, säästvate energiateenuste abil. Edu saavutamisel on otsustav abisaajate osalus.

EUEI on komisjoni ja liikmesriikide ühine püüdlus luua koostoime nende vastavate arengupoliitikate ja tegevuste vahel. Seda rakendatakse läbi dialoogi ja konkreetse partnerluse abil arengumaadega, kaasa arvatud koostöö kodanikuühiskonna, erasektori ja finantsasutustega. Alates Johannesburgi tippkohtumisest on EUEI edasi arenenud. EUEI konverents „Energia Aafrika jaoks”, mis peeti Nairobis 2003. aasta novembris, andis panuse Aafrika osalusse, tuues ühtlasi välja peamised prioriteedid. Dialoog arengumaadega on näidanud EL vajadust investeerida sellesse valdkonda märkimisväärselt suuremaid summasid.

Käesoleva teatise eesmärk on selgitada, kuidas muuta EUEI tulevikus operatiivsemaks ja AKV piirkonna riikide nõudmistele vastavaks. Komisjon teeb ettepaneku energeetika ja vaesuse agendale keskendumisele huvides rajada 250 miljoni euro ulatuses AKV-EL energiafond vastavalt EL ja AKV asjaomaste asutuste ühisotsusele.

2. ENERGIA JA VAESUS

Praegu elab maailmas kaks miljardit inimest – peamiselt arengumaade maa- ja linnalähistes piirkondades –, kellel puudub juurdepääs tänapäevastele energiateenustele. Ilmekas näide ebavõrdsusest energia valdkonnas on Alam-Sahara Aafrikas, kus üle 80% elanikkonnast on tänapäevastele energiateenustele piiratud juurdepääs. Praeguseks on vaeste kogukondade

sotsiaalne ja majanduslik areng piiratud või isegi sumbunud mittesäästvasse puidu ja muu energia saamise eesmärgil kasutatava biomassi kasutusse, aga ka teiste energiavormide, nagu elektrienergia ja vedelkütused, keerukasse ja kallisse kasutusse.

Vaesuse vähendamine ja energia: juurdepääs adekvaatsetele, kättesaadavatele ja säästvatele energiateenusele on vajalik selleks, et täita suuremat osa arengueesmärkidest, sh tervishoid, haridus, valgustus, soojus, transport, põllumajandus, tööstustoodang ning tänapäevased kommunikatsioonivahendid. See seos toodi välja säästva arengu tippkohtumisel Johannesburgi rakendusplaani raames, millega loodi side energiale juurdepääsu ja millenniumi arengueesmärkide vahel, märkides, et juurdepääs energiale hõlbustab vaesuse kaotamist.

Energiale juurdepääs: energiateenustele juurdepääsu tagamine on keerukas ülesanne, mida ei saa lahendada ainuüksi turujõudude abiga. Vaja on ka avaliku sektori kooskõlastatud tegevust. Lisaks leidub suur hulk sidusrühmi, alates vaestest kogukondadest kuni kohaliku või riigi tasandi valitsusasutusteni ja riigiüleste äriühinguteni, energiaallikateni ja tehnoloogiavahenditeni, mis erinevad vastavalt asukohale. Energiateenuste osas on raske leida kõiki rahuldavat lahendust.

Energiaturgude globaalne olemus: kui OECD riikidel on õnnestunud vähendada oma naftakriisidest tulenenud kahjustusi, on arengumaades need kasvanud. Arengumaad kasutavad keskmiselt kaks korda rohkem naftat majandustoodangu ühe mõõtühiku kohta kui OECD riigid. Veel enam, oma majandusolukorra tõttu ei suuda nad vastu panna tormidele naftaturgudel.

Energia rahastamine: peaaegu pool vajaminevast globaalsest investeeringust elektrivarustusvõimsuse arendamiseks ja asendamiseks 2030. aastani on suunatud arengumaadesse. Rohkem kui kunagi varem tuleb energiasektoris vajaminevat kapitali kaasata era- ja välisallikatest. Siiski peetakse investeerimisriski kõrgeks, eriti juhtudel, kui see läheb vaeste tarbijate energiale juurdepääsu parandamiseks. Avalik sektor ning ametlik arenguabi peavad leidma uusi teid, et luua ja kaasa aidata piisavale investeerimisvoole sellesse sektorisse.

Täiendavaid üksikasju vt lisast.

3. EL POLIITIKA TAUST

On kätte jõudnud aeg pöörata arenguabi andmisel suuremat tähelepanu energia otsustavale rollile vaesuse kaotamisel. Kui säästva arengu tippkohtumisel saavutati see, et energiateema toodi tagasi rahvusvahelisse arengualastesse aruteludesse, ei ole energiavajadusi siiski piisavalt käsitletud praktilisel tasandil. Energiaspektori kohustused on viimasel aastakümnel vähenenud ja tänane suundumus ei ole muutunud. Võrreldes üheksakümnenendatega on arengumaade energiaspektori tegevustoetused vähenenud viimastel aastatel poole võrra.

Mitmed EL liikmesriigid on siiski panustanud energiasektorisse kahepoolsete arengukoostöö programmide raames, mis põhinevad poliitikatel, mis astuvad ühte sammu EUEI eesmärkidega.

Kuigi energeetika iseenesest ei esine ühenduse arengupoliitika kuue sektoripoliitika seas, on see otseselt või kaudselt seotud igapäevaga neist. Komisjoni teatistes „Euroopa Ühenduse

arengupoliitika”¹ tunnustatakse energeetika tähtsust ning selles keskendutakse vaesuse vähendamisele. AKV riikide puhul ei nimeta ükski Aafrika ega Kariibi mere riik otseselt energeetikat 9. Euroopa Arengufondi raames, samal ajal kui 5 AKV Vaikse ookeani piirkonna riiki peab oma riiklikes strateegiadokumentides energeetikat keskseks koostöölaseks sektoriks.

Esimest korda mainiti EUEId komisjoni teatistes säästva arengu välismõõtmel kohta (KOM(2002) 82). ELi liikmesriigid on Euroopa Ühenduse Nõukogu ja Euroopa Ülemkogu erinevates otsustes kinnitanud oma toetust, mille tulemuseks on „Euroopa Liidu energiaalgatus vaesuse likvideerimiseks ja säästvaks arenguks” (EUEI) säästva arengu tippkohtumisel.

Komisjoni teatistes „Energiakoostöö arengumaaadega”² loodi raamistik energiaalasele koostööle arengumaaadega, keskendudes sellistele küsimustele nagu energiaspektori hädavajalikud reformid, tehnosiire, nõudlusele ja pakkumisele suunatud koostöö, energia mitmekesistamise edendamine, elektriühenduse ja jaotusvõrkude pikendamise hõlbustamine jne. Teatistes tõsteti esile EUEI rolli selles koostöös.

2003. aasta lõpus, pärast Johannesburgi tippkohtumist hinnati EUEI arengut teatistes „Säästva arengu tippkohtumine: oma kohustuste täitmine”.³ Teatistes tunnustati EUEI arengut ja tunnustati vajadust algatuse piisavaks rahastamiseks. Veel tunnustati EUEI ja Johannesburgi taastuva energia koalitsiooni (JREC)⁴ vahelise koostöö loomise ulatust.

Üldasjade nõukogu (8566/04) 2004. aasta aprilli järeldustes kinnitasid EL liikmesriigid vajadust näha ette algatuse asjakohane rahastamine. Nõukogu tunnistas, et komisjoni ja liikmesriikide suurem kaasamine on vajalik selleks, et vastata arengumaaade prioriteetidele, nagu on väljendatud EUEI Nairobi konverentsil „Energia Aafrika jaoks”, ning palus komisjonil juhtida selle konverentsi järelmeetmeid.

Ettepanek rajada energiasfond AKV riikide jaoks väljendab selle poliitika konteksti ja selle eesmärk on aidata täita EL kohustusi. On tehtud ettepanek, et energiasfondi rahalised vahendeid võiks eraldada 9. Euroopa Arengufondi (EDF) „tingimuslikust miljardist” kuni nõukogu 2005. aasta märtsi kohtumise lõppotsuse vastvõtmiseni.

4. HETKESEIS – POLIITIKAST TEGEVUSENI

EUEI moodustas arengu peadirektoraadis sekretariaadi koostöö ja koostöö arendamiseks. Konsultatiivrühm, mille moodustavad liikmesriikide esindajad, komisjoni ametnikud ja eksperdid, on Euroopa dialoogi ja koordineerimise peamiseks foorumiks. Euroopa kontekstis sekkuvad EUEI dialoogi aktiivselt EL liikmesriigid ja Euroopa Komisjon, samuti Euroopa Investeerimispank. Euroopa Investeerimispank on leidnud võimalusi ühendada Euroopa Arengufondi tegevustoetusi ja Euroopa Investeerimispanka laene.

¹ KOM(2000)212

² KOM(2002) 408

³ KOM(2003) 829

⁴ Juunis 2004 kuulus JRECsse 88 liikmeks oleva riigi valitsust, sealhulgas 54 arengumaa valitsust. Liikmed kirjutasid alla JREC deklaratsioonile, millega kohustuti tegema koostööd, et „kiireloomuliselt ja oluliselt suurendada taastuvate energiaallikate osa üldises elektrienergia tarbes...”.

Pärast säästva arengu tippkohtumist on EUEI prioriteediks edendada dialoogi arengumaade ja -regioonidega, nimetades edu tagatiseks abisaajate osalust protsessis.

Aafrika: kiireloomuline prioriteet

On selge, et Alam-Sahara Aafrikal on raske saavutada millenniumi arengueesmäärke, enne kui ei ole tehtud märkimisväärseid jõupingutusi, sealhulgas energeetika valdkonnas. Rida liikmesriike, kes tegutsevad Alam-Sahara Aafrika energiasektoris, on omandanud väärtuslikke kogemusi ja suutlikkust nii poliitika ja strateegia arendamises kui ka rakendamises. Liikmesriigid tegutsevad nendes maades EUEI nõustajatena. Aafrika riikide valitsused on järk-järgult lisanud energiaküsimusi oma vaesuse vähendamise strateegiatesse, samal ajal suurendades energeetikaalase tegevuse planeerimise ja rakendamise suutlikkust.

EUEI konverents „Energia Aafrika jaoks”, mis peeti Nairobis 2003. aasta novembris, oli EUEI-Aafrika dialoogi teetähiseks ning sellel osales ligikaudu 40 Alam-Sahara Aafrika riikide valitsusesindajat. Konverentsi peamine eesmärk oli kindlaks määrata prioriteetsed tegevused riigi ja allpiirkonna tasandil. Konverentsi soovitustes, mis väljendavad Aafrika osalust selles agendas, tehti ettepanekud järgmiste prioriteetide kohta:

- maapiirkondade energia üldiselt, eriti maapiirkondade elektrifitseerimine;
- energia kodumajapidamistele, biomass ja aseinend;
- energiasectori strateegiad riigi ja piirkonna tasandil;
- kõigil tasanditel suutlikkuse suurendamine.

Pärast EUEId korraldatud töörühmades otsiti energiateenuse osutamise toimivaid mudeleid ning arutati, kuidas neid rahastada ja laiemalt rakendada. Komisjoni finantseeritud edasine tegevus stimuleerib dialoogi ja aitab kaasa tegevusraamistiku loomisele:

- Piirkondlikke projekte finantseeritakse AKV-siseste energiaalaste assigneeringutega.
- Tegevusprogrammi „Arukas energia–Euroopa“ COOPENERi osaga, mida juhatab energia ja transpordi peadirektoraat, kaasfinantseeritakse projekte, mille eesmärk on luua institutsionaalseid tingimusi Alam-Sahara Aafrikas energiale juurdepääsu parandamiseks.
- Samalaadselt toetab arengu peadirektoraat taastuva energia partnerlust vaesuse vähendamiseks ja säästvaks arenguks projekti „Partnerlus Aafrika jaoks” raames, kuhu on kaasatud hulk osapooli Euroopast ja Aafrikast.
- Keskkonna peadirektoraat toetab Johannesburgi taastuva energia koalitsiooni raames mitmeid projekte, millega toetatakse ja edendatakse EUEI dialoogi ning tööd uuenduslike finantsmehhanismidega (nt *Patient Capital initiative*) taastuva energia poliitika ja meetmete andmebaasidega.

Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riigid

Väikesed saareriigid on energiaküsimustes eriti haavatavad. Tarnitava kütuse kõrge hind hajusalt asuvatele saartele tähendab, et keskmine elektri hind on 20–50 €/kWh, samal ajal kui rahvusvaheline hind on 5 €/kWh, seega leidub seal kasutamata potentsiaali tõhusamaks energia ja taastuva energia kasutamiseks.

Kariibi mere ja Vaikse ookeani saareriigid tundsid varakult huvi EUEI vastu ning osalesid aktiivselt dialoogis enne säästva arengu tippkohtumist. Komisjoni ja Taani poolt AKV Vaikse ookeani saareriikide piirkondlike organisatsioonide puhul võetud järelemeetmete tulemusena loodi partnerlus AKV Vaikse ookeani saareriikidega, samal ajal kui komisjon ja Saksamaa algatasid sama tegevuse Kariibi mere riikidega.

Täiendavaid üksikasju vt lisast.

5. RAHALINE VÄLJAKUTSE VAJADUS UUENDUSLIKE MEHCHANISMIDE JÄRELE

Säästva arengu tippkohtumisest alates on täheldatud vajadust märkimisväärseks rahastamise suurendamiseks energia valdkonnas ja vaesuse vähendamiseks, et saavutada millenniumi arengueesmärgid. Seni on energiateenuste pakkumine vaestele suutnud luua vaid marginaalseid erainvesteeringuid. Hädasti on vaja uuenduslikke ja paindlikke rahastamismehhanisme, et tõhustada avaliku sektori ressursse ning soodustada erasektori, arengupankade ja finantsasutuste ressursside aktiivsemat kasutamist. Avaliku ja erasektori partnerlussuhted on EUEI strateegia olemuslik vahend ning energiasektor pakub arvukalt võimalusi Euroopa Liidu ja tema arengumaade partnerite koostööks erasektori, finantsasutuste ja kodanikuühiskonnaga. Poliitilisel tasandil on vaja teha suuremaid jõupingutusi, et pakkuda adekvaatsemaid, kiiremaid ja paindlikumaid ressursse ning vahendeid, sealhulgas stardikapitali jaoks.

Johannesburgi kohtumise järel on EUEI loonud tugeva aluse erimeetmete jaoks ning on nüüd valmis kvantitatiivseks hüppeks. Et käesolevat hetke ära kasutada, on tarvis olulisi lisaressursse. EL saab neid pakkuda selleks, et väljendada oma kohustusi millenniumi arengueesmärkide ja Johannesburgi kohtumise rakendusplaani ees.

Täiendavaid üksikasju vt lisast.

6. ENERGIAFONDI RAJAMINE AKV RIIKIDES

Komisjoni ettepanekul on esimene samm selles suunas märkimisväärsete vahendite eraldamine AKV-EL energiafondi jaoks. On tehtud ettepanek eraldada esimesel etapil 250 miljonit eurot, arvestades EDFi vahendeid ning esimesi tulemusi dialoogist sidusrühmadega. Fond on paindlik vahend, avatud ühisfinantseerimiseks liikmesriikide ning teiste doonorriikidega ning võimeline vastu võtma uuenduslikke rakendusviise. Fond ühelt poolt katalüseerib ja edendab algatusi, jagades informatsiooni ning suurendades AKV riikide uurimis- ja juhtimissuutlikkust, ning teiselt poolt on vahendiks, mis asendab puuduvat lüli jätkusuutlike projektide ja tegevuste finantseerimise vahel.

6.1. Peamised põhimõtted

Sihid: energiafond peab olema suunatud säästva arengu tippkohtumise ja millenniumi arengueesmärkidele ja keskenduma tegevusele neis AKV riikides, kus juba praegu on usaldusväärne riiklik energiapoliitika või kes on tugevalt valmis arendama poliitikat, mis tugineb headele valitsemistavadele ning on osa vaesuse vähendamise või samalaadsest strateegiast. Energiafond võib muu hulgas abistada riike institutsionaalse ja reguleeriva raamistiku rajamises ning leida finantsreserve avaliku ja erasektori partnerlussuheteks. Neis riikides tegutsevate liikmesriikide aktiivne osalemine ja samaaegne panus tugevdavad ka fondi.

Osalus: osaluse kontseptsioon on energiafondi keskne põhimõte. Suur hulk AKV riikidest on seadnud prioriteediks energia valdkonna ja vaesuse agenda ning avaldanud soovi saada EUEI partneriteks. EUEI tegutsemine peab olema kooskõlas siseriiklike poliitikate ja kohustustega ning ideaalis tulenema käimasolevast vaesuse vähendamise strateegiast. Mõned riigid on hästi edasi jõudnud poliitikaraamistiku arendamisel ning on peatselt selle rakendamiseks valmis. Teistes riikides vajavad poliitika ja strateegia veel arendamist. Üha kasvab teadlikkus tõsiasjast, et energia valdkonda ei ole piisavalt tunnustatud olulise osana vaesuse vähendamise protsessis ja on vaja lisada energia valdkond vaesuse vähendamise strateegiasse. Riigi tasandil tuleb tegevust suunata energiateenuste avamiseni vaestele. Piiriülesel AKV tasandil võib fond edendada dialoogi Aafrika institutsioonide ja globaalse iseloomuga algatustega, nagu uus partnerlus Aafrika arengu (NEPAD) ja Aafrika Liit (AU). Samalaadsed protsessid leiavad aset AKV saartepiirkonnas.

Paindlikkus: efektiivsuse saavutamiseks on vaja, et fond läheneks rahastamisele paindlikult ja oleks avatud energiasektori rahastamiseks ühiselt koos liikmesriikidega, aga ka koostööks laenu andvate asutustega, erasektoriga, kommunaalettevõtete ja kodanikuühiskonnaga.

Fond võib eelkõige jagada tegevustoetusi, mis on kõrge tõhususe faktoriga, ning kaasata lisakapitali EIB-lt ja teistest EDFi ning rahvusvahelistest finantsasutustest, eriti Aafrika Arengupangalt (AfDB), Maailmapanga kontsernilt (sealhulgas rahvusvaheliselt finantskorporatsioonilt ja mitmepoolselt investeringute tagamise asutuselt) ning teistelt piirkondlikelt rahvusvahelistelt finantsasutustelt.

Maksimaalne tõhususe efekt saavutatakse tegevustoetuste ja teiste allikate kombineerimisel, projektide ettevalmistamise toetamisel ja investeerimiseks vajaliku keskkonna arendamisel, mis mängib dünaamilist rolli uute partnerlussuhete loomises kogukondade, Euroopa valitsusväliste arenguorganisatsioonide, avaliku ja erasektori vahel ning pakub informatsiooni ja toetust energiateenuse pakkujatele, kes on huvitatud kohalikku ja Euroopa energiasektorisse investeerimisest.

Uuenduslikkus: fond kavatseb anda uuenduslikke vastuseid ülesandele pakkuda säästvat energiat vaestele riikidele, kaasa arvatud uued finantseerimisviisid eri rahastamisallikatest (kohalik/rahvusvaheline/era/avalik), pöörates peamist tähelepanu energia kasutamisele tootmiseks ja sissetulekute suurendamisele ning uuele sektoriülesele lähenemisele, mille suhtes on kohaldatud konkreetsele sihtalale ettenähtud institutsionaalseid ja tehnilisi võimalusi. Selle alla kuuluvad maapiirkondade elektriga varustamine; hajutatud energiasüsteemid; taastuva energia suurem kasutamine; paranenud energiaefektiivsus, mis tähendab puhtama ja tõhusama fossiilkütuse tehnoloogia kasutamist ning traditsioonilise biomassi efektiivsemat kasutamist energia tootmisel. Selles kontekstis analüüsitakse põhjalikult energiafondi ja veefondi võimalikku koostööd, nagu ka kõiki teisi võimalusi koostööks energia valdkonnas. Koostöö veefondiga on eriti paljutõotav, sest mõlemad fondid on suunatud vaestele riikidele ning leidub hulganisti kombineeritud energia ja vee programme.

6.2. Energiafondi finantseeritavad prioriteetsed tegevusalad

Fondi pikaajaline eesmärk on säästvate energiateenuste märkimisväärne suurendamine AKV riikide sihtelanikkonna jaoks ning olulised sammud millenniumi arengueesmärkide, eriti vaesuse kaotamise eesmärkide suunas. Kooskõlas EUEI-AKV riikide dialoogi tulemustega toetab fond eelkõige neid tegevusi, mille eesmärgiks on suurendada juurdepääsu tänapäevastele energiateenustele Aafrika maapiirkondades. AKV saareriikides toetab fond

energiaefektiivsuse kasvu ja taastuva energia tootmist. Summade jaotamisel AKV riikide vahel järgitakse Cotonou lepingu põhiprintsiipe.

6.2.1. Prioriteetne tegevusala 1: energiateenuste pakkumine

Fondi suurim rahaline eraldus on ette nähtud maapiirkondadesse, et parandada elanike juurdepääsu tänapäevasele energiateenusele. Prioriteediks on elanikud, kel praegu teenused puuduvad ja kes elavad hajutatud asulates, külades, väikelinnades, linnaäärsetel aladel ja eraldatud saartel. Fond toetab pakkumisele orienteeritud investeerimisprojektide ühisfinantseeringuid, liikmesriikide sihtfonde, teisi doonorriike, rahvusvahelisi finantsasutusi ja teisi erasektori rahastajaid. See osa fondist on suunatud neile riikidele ja piirkondadele, kus on rakendatud või rakendatakse usaldusväärset rahvuslikku energiapoliitikat, mis toetub headele valitsemistavadele ning mis on eesmärgiks seadnud energia valdkonna ja vaesuse vähendamise nende vaesuse vähendamise strateegia raames. Ettepanekud peavad tagama investeringute majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnavalase jätkusuutlikkuse, vajaduse korral institutsionaalse toetuse võimaliku rahastamise ja juhtimisoskuste tugevdamise kaudu. Uuenduslikke lähenemisi käivitatakse eesmärgiga vastata energiavajadusele integreeritud ja sektoriülesel viisil. Ettepanekute puhul tuleb eelkõige arvesse võtta, et pikaajalise energiainfrastruktuuri investeerimise puhul ei ole partnerriikidel järgmiste aastakümnedite jooksul võimalik energialiikide osas suunda vahetada, ning see määrab kindlaks nende kindlustatuse tulevikus ja kasvuhoonegaaside hulga.

6.2. 2. Prioriteetne tegevusala 2: soodsa keskkonna loomine

Kui valitsevad tingimused ei ole sobivad pakkumisele orienteerunud sekkumise jaoks kõnealuses valdkonnas, võib üle 20% fondist suunata soodsa keskkonna loomiseks energiaspektori arendamise toetuseks, mis tugineb headele valitsemistavadele. Tegevus sõltub poliitika arengu ja institutsioonilise raamistiku tasemest, mis on AKV riikides erinev. Fond abistab riike, kus on vaja täiustada, arendada ja rakendada usaldusväärset energiapoliitikat ning strateegiaid, näiteks toetades vaesuse vähendamise strateegiaid, parandades institutsionaalset, õigus- ja reguleerivat raamistikku, tugevdades sidusrühmade suutlikkust, eriti pakkumisele orienteerunud energiaprogrammide rakendamist ja juhtimist ning parandades kontrolli ja hindamise suutlikkust.

6.2.3 Prioriteetne tegevusala 3: suuremahuliste investeerimisprogrammide võimaldamine tulevikus

Üle 20% fondi tööst on pühendatud ettevalmistustööle, mis on vajalik tuleviku olulisteks investeerimisplaanide jaoks piiriülesteks elektriühendusteks ja jaotusvõrkude pikendamiseks, valmistades ette IFI, eriti EIB ja EDFI rahastamist, aga ka koostööd Maailmapanga, Aafrika Arengupanga ja erasektoriga. Aafrika kontekstis kaalutakse põhjalikult Aafrika Liidu NEPADi prioriteete. Fond saab sellisel viisil tulevikus kaasa aidata olulistele lisainvesteringutele Alam-Sahara Aafrika ja saartepiirkondades. Fondil on laialdased võimalused tõhusaks tegutsemiseks, et suurendada energiale ja arengule juhitavat kogukapitali.

7. AKV-EL ENERGIAFONDI JUHTIMINE

Energiafondi juhtimine peab tunnistust andma poliitilise terviklähenemise printsiibist. Selles otsustavas protsessis on esikohal AKV partnerite osalus ja algatusõigus. Teiseks peab

rakendusmenetluses rangelt järgima vaestele energiateenuste kättesaadavaks tegemise põhimõtet. Kolmandaks nõuab see suurimat võimalikku tegevustoetuste jagamist ning maksimaalset tõhususe efekti taotlemist, mis sisaldab uuenduslike mehhanismide kasutamist rahastamisallikate ühendamisel.

Energiafondi juhtimist teostavad komisjonisiseselt ametnikud võimalusega kaasata väliseksperte, sealhulgas liikmesriikidest tööle lähetatud eksperte või lepingulisi töötajaid. Kehtima jäävad olemasolevad EL ja AKV institutsioonide vahelised otsustamisprotsessid.

Liikmesriike kaasatakse fondi arendustegevusse ja kogujuhtimisse ning neil on võimalik koordineerida oma kahepoolseid tegevusi fondi omadega. EUEI praegune juhtimisstruktuur, nende seas nõuanderühmad, kujundatakse edaspidi juhtivaks nõuandeorganiks, kuhu liikmesriigid saavad oma esindajad. Liikmesriigid on fondi töösse kaasatud ka Euroopa Arengufondi komitee kaudu. Nagu veefondi puhul, moodustatakse EUEI katusorganisatsiooni alla mitmete sidusrühmade foorum, kes jagab interaktiivset informatsiooni kõigile fondi tegevuses osalevatele ringkondadele ning suunab nende sisestatud andmed tegevusse.

Energiafondi rakendamiseeskirjad kujundatakse veefondi eeskirjadele vastavalt, järgides säästva tegutsemise, tõhususe ja valdkonnas juba tegutsevate sidusrühmade toetuse põhimõtteid (liikmesriikide jt algatus). Kasutatavad instrumendid sisaldavad järgmist.

- Pakkumiskutsed (peamiselt riiklike ja kohaliku tasandi investeerimisprojektide osas). Enne pakkumiskutsete algatamist konsulteeritakse Euroopa Arengufondi komiteega. Väljavalitud projektid ja programmid peavad olema kooskõlas vastava riikliku sektori poliitikaga. Vastavas valdkonnas tegutsevaid liikmesriikidelt, erasektorilt ja muudelt energiaalastelt algatustelt oodatakse abi projektiettepanekute koostamise hõlbustamises või vajalikes kaasnevates toimingutes. Euroopa Komisjoni delegatsioonid juhendavad ja vastutavad projektide rakendamise järelevalve eest.
- TA projektide läbiviimine, mis hõlmab peamiselt suutlikkuse suurendamise ja institutsioonide rajamise projekte. AKV riikide sooviavaldusi analüüsitakse valdkonnas tegutsevate partnerite abiga. Esikohal on pakkumisele orienteerunud projektid koos soodsa keskkonna võimaldamisega.
- Uurimuste läbiviimine rahastamise suurendamiseks Euroopa Investeerimispankalt, Euroopa Arengufondilt, Maailmapangalt ja erasektorist pärast IFI sooviavalduse esitamist ja toetust saavate maade nõusolekut.

Väikest protsenti AKV/EL energiafondist kasutatakse halduskorralduskulude katmiseks, mis hõlmab välisekspertide värbamist, seminaride ja õpikodade korraldamist, järelevalvet ja hindamist, jne.

8. Järeldus

Pidades silmas nõukogu otsust 9. Euroopa Arengufondi miljardi euro suuruse „tingimusliku summa” ja sellest alles jäänud 500 miljoni euro kasutamise kohta ning eesmärgiga tagada ELi Johannesburgi kohustuste täitmine, palub komisjon Euroopa Liidu Nõukogu nõusolekut EKV-EL energiafondi loomiseks 250 miljoni euro ulatuses ning AKV-EL Ministrite Nõukogus vastuvõetavat ühenduse seisukohta AKV-EL energiafondi asutamise kohta.

ANNEX

THE ENERGY AND POVERTY CHALLENGES

At present, nearly two billion people in the world – concentrated mainly in rural and peri-urban areas of developing countries - do not have access to modern energy services. A modern, sustainable energy service means that the energy needed to deliver essential services, such as lighting, cooling, heating, cooking, pumping, motive power, telecommunication etc., is provided in a way that is safe, affordable, efficient, reliable, equitable and environmentally sound. On average, per capita electricity consumption in developing countries is barely one-tenth of the consumption in the EU. Sub-Sahara Africa is a dramatic example of inequality in the energy field, with over 80% of the population having limited access to modern forms of energy. Large populations in Asia, particularly South Asia, and in Latin America live under similar conditions. The social and economic development of poor communities is limited or even deadlocked by the present unsustainable use of wood and other forms of biomass for energy purposes, over and above the difficult and expensive access to other forms of energy, such as electricity and liquid fuels.

Energy and poverty reduction: Energy is a sine qua non of the action to combat poverty. Access to adequate, affordable and sustainable energy services is necessary for a good life and to fulfil most development objectives - within health, education, light, heating, transport, agriculture, industrial production and modern means of communication.

The critical connection between energy and poverty alleviation was recognised by the international community at the WSSD in 2002 in Johannesburg. More specifically, the Johannesburg Plan of Implementation (JPOI) established the link between access to energy and the Millennium Development Goals, including the goal on poverty, noting that access to energy facilitates the eradication of poverty. Among the most important links are:

- *MDGs 1 and 7:* Reduce poverty and hunger, and improve access to safe drinking water. Access to energy services facilitates economic development and creates incomes and employment e.g. in agriculture, shops and small enterprises. Energy services can improve access to pumped water for drinking and irrigation of gardens and fields. And energy is needed to cook nearly all human food.
- *MDGs 2 and 3:* Achieve universal primary education and eliminate gender disparity at all levels of education. Improved access to energy services allows women and children (especially girls) to reduce time on gathering firewood, fetching water and cooking food. Electric lighting enables home study and evening classes, and electricity is needed to use educational media and modern communication (ICT) in schools and homes.
- *MDGs 4, 5 and 6:* Reduce child mortality, improve maternal health and combat major diseases. Access to energy is needed for a modern health system, e.g. for refrigeration of vaccines, sterilisation and lighting operating theatres. Cleaner fuels for cooking will reduce indoor air-pollution and the related respiratory diseases, that, according to WHO, kills 1.5 - 2 million women and children every year.
- *MDG 7:* Ensure environmental sustainability. Improved energy efficiency and the use of cleaner and renewable sources of energy can help to achieve a more sustainable use of

natural resources, such as woodlands and other types of biomass, and reduce emissions, thus protecting the local and the global environment.

The important role of energy in poverty alleviation is increasingly recognised also by African governments, e.g. in the context of poverty reduction strategies.

Energy access: Ensuring access to energy services to poor communities is a complex challenge, and, as experience over the past years has shown, it cannot be left to market forces alone to resolve. Concerted action of the public sector is required. Energy, like water, is not a commodity comparable to, for example, industrial or agricultural products. Provision of energy services depends on a multitude of economic and social preconditions, policy frameworks, political circumstances and international, national or local market situations. Many stakeholders are involved, ranging from poor communities to local and national governments and trans-national companies. Energy services can be delivered from many sources and technologies. Geographical conditions are different, even within a country. There is no 'one size fits all' recipe to provide energy services to a particular community.

The global character of energy markets: Internationally traded hydrocarbons have been and still remain the overwhelming mainstay of energy economies of most developed and developing countries. While OECD countries have managed to decrease their exposure to oil shocks, developing countries are more directly exposed to their negative macroeconomic impacts. In addition to being dependent on imported hydrocarbons, their economies are also more energy-intensive than those of developed economies. On average, oil-importing developing countries use more than twice as much oil to produce a unit of economic output as do OECD countries. Moreover, their financial situation (high levels of debt, fragile balances of payment) means that they are less able to weather turmoil on oil markets. Current sustained high prices on oil markets, price volatility and insecurity of supply affect developing countries more than others. Some of these countries spend up to 50% of their trade surpluses on energy imports – with devastating results for their national economies. A mere 10 US\$ per oil barrel price increase can result in a 3% loss of GDP in some Sub-Saharan countries in the first year after the hike.

Energy finance: Energy demand is rising fast in developing countries. Almost half of the global investment required for improving supply capacity and replacing existing and future supply facilities in the period up to the year 2030 is attributed to the needs of developing countries (including China and India). The required investment for Africa alone is approx. 1.2 trillion US\$, as calculated by the IEA. And this is a conservative estimate which would still leave 1.4 billion people without access to electricity in the year 2030. Financing is a huge challenge for the sector, with a marked trend away from financing energy investments from public and ODA budgets. More than ever before, the capital needed in the energy sector will have to be raised from private and foreign sources. However, most investors perceive the risks of energy investment in developing countries as being prohibitive, in particular when it comes to improving access to energy for poor consumers. Public and ODA funding must explore new dimensions and design new approaches if they are to catalyse and facilitate a sufficient flow of investment including the risk capital.

PROGRESS TO DATE - TRANSLATING POLICY INTO ACTION

Since WSSD, the EUEI has made progress on the organisational front and in establishing a dialogue with key stakeholders, in particular developing countries.

The EUEI has established a secretariat within DG Development to stimulate synergy and cooperation. The EUEI Advisory Group, made up of Member States and Commission officials and experts in energy and development, is the main forum for dialogue and coordination of the Initiative. Working groups are established under the Advisory Group, such as the Finance Working Group, which has compiled the strategic paper “Development Capital for Energy Access: Opportunities to Reach the Energy-Poor”.

In the European context, the EUEI dialogue has been undertaken with the active involvement of EU Member States and the European Commission, and has also included the European Investment Bank (EIB).

In this dialogue, EIB has expressed interest in exploring possibilities with the EUEI for combining EDF grants and EIB loans, e.g. where the grant element would be used for identification and preparation of projects, and/or for the drafting of Master Plans and provision of Technical Assistance in support of local administration for the management of EIB financed projects.

In line with the partnership approach and recognising the importance of strong local ownership, the immediate priority for the EUEI after WSSD has been to engage in a dialogue with developing countries and regions that have expressed an interest in the EUEI. A short summary of the progress of the EUEI in different developing country regions is given below.

Africa: an urgent priority

Nearly ten years before the MDG time target, it seems clear that Sub-Saharan Africa will have difficulty in reaching the MDGs unless substantial extra efforts are undertaken, including in the energy field.

ACP Africa is a major priority area for the EUEI, and conditions for increased action are improving. A number of Member States are active in the energy sector in Sub-Saharan Africa, and have built up valuable experience and capacity, both in the development of policies and strategies and in actual implementation. Some of these Member States play the role of EUEI facilitators in the countries where they have energy programmes. Likewise, the World Bank and non-EU donors are active in a number of countries, also with a poverty focus. After Johannesburg, African governments are gradually integrating energy issues into their poverty reduction strategies. And there is an increasing, albeit still limited, capacity in African institutions, NGOs and private sector to plan and implement energy-related activities.

The EUEI “Energy for Africa” conference held in Nairobi, Kenya, in November 2003 was a milestone in EUEI dialogue between Africa and the EU, and was attended by government representatives from about 40 countries from Sub-Saharan Africa. The main objective of the event was to identify priorities for actions at national or sub-regional level in Africa. In preparation for the conference, the EUEI undertook scouting missions or desk studies in several African countries, which prepared the ground for further action. The debate in Nairobi was stimulated by a keynote statement by Commissioner Nielson, linking energy to poverty alleviation and development, and highlighting the problems relating to the traditional use of biomass and the need for rural electrification.

In the Nairobi recommendations, adopted at the conclusion of the conference, the African countries took ownership of this agenda and suggested the following priorities for the EUEI:

- Rural energy in general and rural electrification in particular
- Energy for households, biomass and substitutes
- Strategies and policies for the sector, both at national and at regional level
- Capacity building at all levels.

In order to continue the dialogue and make the Nairobi recommendations operational in a number of countries, sub-regional EUEI workshops will take place in Southern Africa and in West Africa during the coming months. The workshops will focus on successful models for delivery of energy services to rural areas and on how such models can be financed and implemented on a wider scale.

A number of Commission-funded activities further stimulate the EUEI dialogue and contribute to the creation of a framework for action in Africa. These include regional projects to be financed by the intra-ACP allocation to energy with SADC and ECOWAS, as well EUEI-linked projects supported by other Commission services. The COOPENER component of the Intelligent Energy-Europe programme, managed by DG Energy and Transport, co-finances projects aiming at creating the institutional conditions for improved access to energy in Sub-Saharan Africa with a special emphasis on renewable energy and demand management. COOPENER projects are implemented by consortia of African and European partners. Similarly, RTD supports a renewable energy partnership for poverty eradication and sustainable development in Africa ('Partners for Africa') involving a number of European and African partners.

The Caribbean and Pacific

Their remoteness and small markets make small island countries particularly vulnerable in the energy field. The further development of their societies depends to a large extent on access to transportation, ICT and energy. The high cost of shipping diesel oil to dispersed islands brings electricity production costs up to an average of 0.2–0.5 €/kWh, compared to international costs of 0.05 €/kWh. Some islands spend over 75% of their foreign currency earnings on fuel imports. At the same time there is untapped potential for increased energy efficiency and the use of renewable energy.

The island states in the Caribbean and the Pacific took an early interest in the EUEI, and participated actively in the dialogue before WSSD. The "Sustainable energy seminar for ACP Island States within the framework of EC development co-operation", held in June 2001 in the Dominican Republic was an early opportunity to exchange views and establish dialogue.

After WSSD the EC and Denmark engaged in active and positive follow-up dialogue with regional organisations in ACP Pacific island states, leading to the establishment of an EUEI partnership with the Pacific Island Countries. Parallel-financed activities by Denmark and the Commission (the Danish part is already under implementation) will help to establish national energy policies and action plans and will improve the efficiency of national electricity utilities.

A dialogue with the Caribbean Island Countries, through their regional organisation CARICOM, was also initiated, in cooperation between the EC and Germany. The development of a regional energy policy and support for the execution of the Caribbean

Renewable Energy Development Programme, co-financed by Germany, are the targets of this cooperation, which is currently under preparation. There is also increased interest to convert existing central energy generation systems towards a decentralized renewable-based energy system to reduce islands' vulnerability.

Other Regional Components in the EU Energy Initiative

The EUEI is also generating interest outside the ACP area. In the Sustainable Energy Systems programme, DG RTD stimulated a strong North African participation in research related to the quantification and awareness raising of energy external costs, particularly concerning the impacts of energy pollution on human health. The Finnish-sponsored programme "Energy and Environment Partnership with Central America" is the first EUEI activity outside the ACP area, and Austria, through cooperation with the Austrian-sponsored "Global Forum on Sustainable Energy", has involved the EUEI in district heating activities in the Western Balkans. The Global Forum is also involving the EUEI in its activities in Himalayan countries.

THE FINANCIAL CHALLENGE AND THE NEED FOR INNOVATIVE MECHANISMS

Since WSSD there has been a recognised need for a significant increase in funding for energy and poverty in order to achieve the Millennium Development Goals. Work done by the International Energy Agency and the EUEI Finance Working Group has shown that public funding from governments and the international donor community is not sufficient to cover investment needs. And so far, the provision of energy services to the poor has not been able to attract private investment. Innovative and flexible funding mechanisms are urgently required to use the leverage effect of ODA and attract more resources from the private sector, development banks and financial institutions. While the creation of an enabling environment through, for example, regulatory reform and government capacity building remains a key to attracting more energy investment, there are already concrete opportunities to blend public and private capital and make delivery of energy services for the poor happen. These include: energy infrastructure funds, SME support and/or consumer credit programmes, smart subsidies, rural energy funds, market and product development, etc. Furthermore, developing renewable energy sources and transfer of state-of-the-art technologies will considerably contribute to the financial sustainability of actions.

Public-private partnerships (PPPs) are considered to be a promising instrument for growth and economic development in developing countries, and are a core instrument in the EUEI strategy. Infrastructure and especially the energy sector offer numerous possibilities for blending public and private funds. A feasibility study for the creation of an innovative public-private financing mechanism is being finalized by the Commission together with interested Member States and other stakeholders⁵. PPPs will enable the EU and its developing country partners to work together in partnership with the private sector, financial institutions and civil society towards effective delivery of energy services to the poor.

However, with no resources of its own and no significant energy-sector allocations in the development cooperation budgets of the Community, the roll-out of the EUEI may prove too slow to maintain momentum and make a real contribution towards the MDGs. Unless greater

⁵ This feasibility study is commonly referred to as the JREC Patient Capital Initiative

efforts are undertaken at the political level to provide adequate, faster and more flexible resources and instruments, the impact of the EUEI will be limited to the possibilities for tapping into resources already allocated to other sectors. This will prevent it from reaching its objectives in the foreseeable future.

Since Johannesburg the EUEI has built a solid base for specific actions and is now ready for a quantum leap. To maintain the momentum and to actually deliver on the ground, substantial additional resources are needed. Such resources should be provided by the EU as a demonstration of its commitments to the MDGs and the Johannesburg Plan of Implementation.